

BAKONYI ISTVÁN

Személyes hangon Rajnai László Vörösmarty-könyvéről

1999 és 2000 emlékezetes időszak volt számunkra Fejér megyében és Székesfehérváron. Vörösmarty Mihály bicentenáriuma sok olyan eseményt hozott, amelyek mindegyike felejthetetlen. 1999. december 1-jén a fehérvári Városházán nyílt meg az emlékévé, és rá egy évre a Megyeházán fejeződött be az országos eseménysorozat. A jeles tudósok (Praznovszky Mihály, Kerényi Ferenc, Zsoldos Sándor, Mohácsy Károly, Bécsy Tamás, Szathmári István vagy Bodolay Géza) mellett itt köszönthettük Szabó Magdát, akinek Sziluett c., Vörösmartyról szóló drámáját bemutatta a költő és drámaíró nevét viselő fehérvári színház. Itt most nem tisztem minden program értékelése, de még hozzáteszem, hogy Péntek Imrével együtt szerkesztettem a Vörösmarty mai szemmel c. tanulmánykötetet, amelyben a fenti kiválóságok írásai olvashatók.

Ezt a kötetet a Vörösmarty Társaság és az akkor még működő (sajnos, azóta elhalt) Árgus Kiadó adta ki, mint ahogy ugyanebben az időben Rajnai László Vörösmarty Mihály c. esszékötetét is. Ma is szívesen emlékszem jó másfél évtizeddel ezelőtti „tetteinkre”, hiszen úgy gondolom, hogy az egyébként is gazdag szakirodalomhoz adhattunk igencsak fontos adalékokat. (Itt jegyzem meg, hogy szintén Fehérváron, többek között a Kodolányi János Főiskola gondozásában adtuk ki Rajnai másik, igencsak hányattatott sorsú könyvét Kodolányiról, amihez előszót írhattam.)

Rajnai Lászlóval én nem találkoztam. Hallottam róla sok jót, pl. Bécsy Tamástól, aki Pécssett a szellemi köreihez tartozott. Úgy tudom, kölcsönösen tisztelték egymást. Ez számomra jó ajánlólevél lehetett, hiszen sokadmagammal, Bécsytől rengeteg szellemi ajándékot kaptam. A Pécsi Tanárképző Főiskolán tanított bennünket a hetvenes években, jártunk hozzá a drámaelemző szakkollégiumba is. Úgy szoktam fogalmazni, hogy irodalom közeli létemnek döntő része neki köszönhető. Bár nem a drámával foglalkozom, de a szemléletmód, az, hogy miképp fogjunk hozzá egy mű elemzéséhez, mindmáig hatott rám. A dráma modellek és a mai dráma c. könyvének „dráma modelles” tanításait pedig a középiskolás tanári korszakomban magam is alkalmaztam.

Rajta kívül Várkonyi Nándor Fehérváron élő fia, Várkonyi Péter pszichiáter is fontos szerepet játszott abban, hogy a Vörösmarty-könyv kézírata idekerüljön. A harmadik jeles személy pedig Román Károly, aki végül a kötet szerkesztője lett. Ő olyan tudós tanár, akire mifelénk mindenki fölneéz, és jó lenne, ha ez a tény minél szélesebb körben ismertté válna. Emlékszem arra is, hogy Bécsy Tamás fehérvári jelenlétei alkalmából ők is találkoztak egymással, miként pl. Sobor Antal is ott volt rendszeresen. Soborról sem ártana, ha többet tudna az irodalmi közvélemény, mert hitem szerint korunk kiváló prózaírója volt.

Szóval ezek a szellemi körök fogadták be Rajnai László remek esszéjét. (A név Fehérváron egyébként okozott kisebb zavart, hiszen ugyanígy hívták a város egyik legendás

népművelőjét is.) S a remek esszékötetről sokan írtak fontos méltatásokat, hiszen a vájt fülű írók és tudósok értették szavát, annak a szerzőnek a szavát, aki oly sokáig ette a mel-lőzés és a kitaszítottság keserű kenyerét. Persze nem előzmények nélkül, már csak azért sem, mert Vörösmartynak azért akadtak értői a XIX. és a XX. században is. Mint minden jelentős életművet, az övét is sokféleképpen értelmezték, vagy ha úgy adódott, a maguk képére formálták és kisajátították. Rajnai László tragédiája, hogy éppen abban a korban teljesezhető volt ki pályája, amely korra ezek a jelenségek jellemzőek voltak.

Pedig milyen élvezetes és befogadható olvasmány ez a könyv! Nem kívánom itt elemezni, megtették ezt sokan. Közülük Szirtes Gábor a mű fogadtatását is összefoglalta kiváló könyvében, a Rajnai László pályarajzában. (A „Dráma hősének jöttem a világra” felcímű kötetet a Pro Pannonia Kiadó Alapítvány adta ki 2015-ben.) Bizony drámai hős volt Rajnai, és története nem éppen a komédiákat juttatja eszünkbe. És jó, hogy még megérte a fehérvári kiadást. Ennek utószavában írta Kabdebó Lóránt: „Rajnai László könyve ... a magyar esszé nagytudományú példaképe, számvetés és nagyszerű olvasmány. Gratulálok a szerkesztő és a kiadó felfedezéséhez. Még talán idejében megtörténő visszaigazolás a szerző számára, és minden időben érvényes ajándék nemzetének.”

Azt hiszem, ma már kikerülhetetlen munka azok számára, akik Vörösmarty életművének bármelyik szeletét vizsgálják. Ez az esszé persze nem teszi szükségtelemmé a hagyományos irodalomtörténet vizsgálódásait sem, de biztos, hogy azokénál is közelebb tudja hozni hozzánk a pálya legfőbb sajátosságait. Hangütése már ezt igazolja. A szeretet jogán c. bevezető írás záró akkordja szépírói erőnyekket mutat: „Dobogó szívvel és sápadt arccal figyeltem a férfibánat panaszos hangjaira, mindig napnyugtakor, s ilyenkor úgy éreztem, távozó vadászok léptei csörrennek a nehéz avarban, s végül már csak a kürt mélabús zengésével búcsúzik a tájtól és szíveimtől a sebzett ifjúság és megcsalt szerelem.”

És valamennyi fejezete a lényegről szól. Legnagyobb romantikus költőnkéről és drámaírónkáról, aki a világirodalom legelső vonalába sorolható. Láttatja Rajnai a menny, a föld és a pokol kozmikus hármasságát, annak a költőnek a zsenialitását, aki a nemzet és az emberiség legalapvetőbb létkérdéseit fogalmazta meg. A szó legjobb értelmében idealista mű, mint ahogy Vörösmarty életműve is az. A teremtett világ csodája, az alkotó képzelet páratlan csillaga.

Rajnai László érdeme az is, hogy közben nem tündököl valamiféle megközelíthetetlen, szakzsargonokba öltöztetett nyelven, hanem édes anyanyelvünk magaslatait mutatja föl. Ahogy Szirtes Gábor írja: „...szépsége, nyelvi gazdagsága, a miniatűr portréi nyújtotta teljességérzet, a mesterien megrajzolt romantika körkép, a főhős alakjának érzékletes megrajzolása mind, mind olyan jellemzők, melyek alapján egy értékinflációs korban a legjobb teljesítmények közé tartozónak tekinthetjük e hányatott sorsú kéziratot.” Hála Istennek már nem csak kézirat...

Még annyit, hogy a könyv megjelenése után, az akkori, a Kodolányi János Főiskolán működő Vörösmarty Rádióban fejezeteket olvastam föl Rajnai László könyvéből, így is adózva a kitűnő tettnek. És háláérzet van bennem azért is, hogy Fehérváron sikerült megvalósítani egy szép tervet.